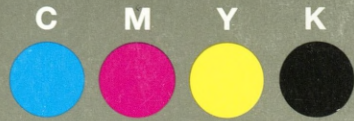

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP
im. generała broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA OBRONY TERYTORIUM KRAJU

ASG wewn. 3345/78

JAWNE

Egz. Nr 1

J

Plk dypl. Władysław KUCYBAŁA
Plk dr Daniel KUBAJEWSKI

OBRONA MILITARNA OBSZARU KRAJU

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Archiwum Działu Złozów Specjalnych

ewid. _____
41834

WARSZAWA

1978

MS

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP
im. generała broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA OBRONY TERYTORIUM KRAJU

ASG wewn. 3345/78

JAWNE

~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~

7

Egz. Nr 1

Płk dypl. Władysław KUCYBAŁA
Płk dr Daniel KUBAJEWSKI

OBRONA MILITARNA OBSZARU KRAJU

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Archiwum Działu Zbiorów Specjalnych

ewid. _____

~~_____~~
41834

WARSZAWA

1978

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP
im.gen.broni K.Świerczewskiego

KATEDRA OBRONY TERYTORIUM KRAJU

Ustawa z dnia 29 stycznia 1993 roku
art. 64 ust. 2
(Dz.U. RP Nr 1 poz. 95)

ASG wewn. 3345/78

PRZEKLASYFIKOWANO

Protokół Nr 12657

"ZATWIERDZAM"
SZEFE KATEDRY

OBRONY TERYTORIUM KRAJU

Egz.Nr... 1

gen.bryg.Zbigniew CZERWIŃSKI

płk dypl.Władysław KUCYBAŁA

płk dr Daniel KUBAJEWSKI

OBRONA MILITARNA OBSZARU KRAJU

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Archiwum Biuletynu Zbiórów Specjalnych

Nr ewid. _____

X41834

WARSZAWA

1978 r.

SPIS TREŚCI

	Str.
1. KSZTAŁTOWANIE SIĘ DWÓCH FRONTÓW WALKI ..	3
2. ROLA I OGÓLNE ZADANIA REALIZOWANE W OBRONIE MILITARNEJ OBSZARU KRAJU	12
3. OBRONA POWIETRZNA KRAJU	17
4. OBRONA LĄDOWA OBSZARU KRAJU	19
Obrona przeciwdesantowa	20
Zadania z zakresu ochrony przeciwdywersyjnej kraju	31
5. OBRONA MILITARNA WYBRZEŻA MORSKIEGO	38
Obrona powietrzna wybrzeża	39
Obrona lądowa wybrzeża	39
Obrona obszaru wodnego	44
Zadania zabezpieczające	45
6. ZADANIA ZABEZPIECZAJĄCE	45
Zadania realizowane w zakresie zabezpieczenia przegrupowania wojsk	46
Obrona wojsk i obiektów wojskowych przed bronią masowego rażenia	50
Ochrona i obrona rejonów i obiektów ważnych z obronnego punktu widzenia	52
Udział wojsk w akcjach ratunkowych na rzecz obrony cywilnej	54
<u>Bibliografia</u>	57
<u>Załączniki:</u>	
Nr 1 - Przemiany w pojęciach frontu i zaplecza	59
Nr 2 - Zadania obronne	60
Nr 3 - Zadania obrony militarnej obszaru kraju	61

1. KSZTAŁTOWANIE SIĘ DWÓCH FRONTÓW WALKI

Do początku XX wieku bezpośrednio skutki wojny z reguły odczuwali tylko ci, którzy znaleźli się na obszarach objętych działaniami zbrojnymi. Choć więc ludność kraju biorącego udział w wojnie świadczyła na jej potrzeby, to pozostając poza rejonami przemarszu wojsk, potyczek i bitew, nie była narażona na zbrojne oddziaływanie przeciwnika.

Obszary, na których prowadzono bitwy - nawet rozstrzygające o losach wojen - na przestrzeni wielu wieków były stosunkowo niewielkie. Świadectwem tego może być chociażby bitwa pod Grunwaldem, która rozegrała się na obszarze o powierzchni około 30 km².

Z biegiem lat - w miarę wprowadzania do uzbrojenia wojsk coraz doskonalszych środków walki, a zwłaszcza od czasu powstania masowych armii - obszary objęte działaniami zbrojnymi, w tym i pola bitew stale zwiększały się^{1/}. Wprowadzona do uzbrojenia szybkostrzelna broń maszynowa zmusiła wojska do ukrycia się w ziemi, co z kolei doprowadziło do ukształtowania się ciągłych frontów.

Głębokość pola walki /stref frontowych/ od tego czasu warunkował głównie zasięg stosowanej

1/ Austerlitz - ok. 100 km², Gravelotte - ok. 150 km²
MEW t.I. Wyd. MON 1967, s. 89, 472. Dane dot. bitwy pod Grunwaldem podaje K. Nożko: "Zagadnienia współczesnej sztuki wojennej". Wyd. MON, Warszawa 1973, s. 20.

broni. Do pierwszej wojny światowej wynosiła ona zaledwie kilka kilometrów, a w czasie jej trwania zwiększyła się do około 15 km. Głębokość tę określała przede wszystkim donośność ówczesnej artylerii^{2/}.

Zachodzące na polu walki zmiany pociągały za sobą wzrost zużycia amunicji, materiałów wybuchowych, wreszcie paliwa oraz wymagały ciągłego doskonalenia uzbrojenia. Wyniki działań na froncie stawały się coraz bardziej zależne od sprawności funkcjonowania gospodarki i administracji państwowej na obszarach leżących poza strefą frontową, powszechnie nazywanych zapleczem.

Wzrostowi roli zaplecza towarzyszył rozwój środków umożliwiających oddziaływanie na nie. Duże znaczenie miało tu zwłaszcza pojawienie się samolotów w czasie pierwszej wojny światowej. Chociaż w czasie tej wojny "... fizyczne skutki ich działania, mierzone kategoriami strat były praktycznie żadne ..., to faktowi temu nadają znaczenie ... skutki moralne, które były bardzo poważne i spowodowały znaczny spadek produkcji ..." ^{3/}. Właściwą jednak rolę i znaczenie samolotów ujawniły do-

2/ B.Chocha: "Obrona terytorium kraju". Wyd. MON, 1974, s.8. Do I wojny światowej - ok.8 km, w czasie tej wojny - ok.15 km, w czasie II wojny światowej - ok.30 km. S.Pataj: "Artyleria lądowa". Wyd. MON, 1975r.

3/ C.Falls: "The First World War" Londyn 1960, s.165.

piero skutki działania lotnictwa w czasie drugiej wojny światowej^{4/}.

Przebieg drugiej wojny światowej dowiódł, że okres międzywojenny został wykorzystany do dalszego doskonalenia środków walki. Donośność artylerii wzrosła przeciętnie do 20 km, a niektórych typów armat nawet do 30 km. Lotnictwo było w stanie oddziaływać na głębokość do 1,5 tys.km. Rozwój lotnictwa stworzył również warunki dla przerzutu desantów na tyły przeciwnika. Strefa frontowa rozszerzyła się więc niepomniernie w porównaniu z poprzednią wojną światową^{5/}.

Wraz z rozszerzeniem się strefy frontowej wzrastała również możliwość głębszego oddziaływania na zaplecze przeciwnika. Było ono atakowane przez lotnictwo strategiczne, które osiągało niejedno - krotnie rejony znajdujące się w odległości 1000 - 1500 km od linii frontu, a w końcowym okresie wojny również rakietami balistycznymi.

Wzrost stopnia i głębokości oddziaływania na zaplecze spowodował, że walczące strony zaczęły poświęcać coraz więcej uwagi jego obronie, w pier-

4/ Prędkość samolotów w czasie pierwszej wojny światowej - 125-180km/h; w okresie międzywojennym - do 440km/h; w czasie drugiej wojny światowej - do 700 km/h; obecnie - ok.3000 km/h. MEW.Wyd. MON 1967, t.II, s.336, t.III, s.113, t.I,s.407.

5/Rozszerzenie się strefy frontowej przedstawiono w zał.1.

wszej zaś kolejności obronie powietrznej. Wiele państw musiało swój wysiłek zbrojny rozłożyć na prowadzenie działań bojowych na froncie oraz na zapewnienie żywotności i sprawności funkcjonowania zaplecza w warunkach zmasowanych nalotów przeciwnika^{6/}. Towarzyszyła temu konieczność wydzielenia odpowiednich sił do realizacji zadań związanych zarówno z niszczeniem środków napadu powietrznego nieprzyjaciela, jak i przeciwdziałaniem skutkom uderzeń z powietrza i ich likwidacji /np. w Anglii wydzielono około 2,5 miliona osób, a w Niemczech ponad 4 miliony/.

Zrzucenie bomb atomowych na japońskie miasta Hirosimę i Nagasaki było zapowiedzią, że w przyszłości obrona zaplecza będzie wymagała jeszcze większych sił.

W okresie powojennym prowadzone przez szereg lat próbné wybuchy jądrowe, wzrost zapasów broni jądrowej i rozwój rakiet umożliwiających przenoszenie ładunków jądrowych na dowolne odległości wywarły określony wpływ na sytuację polityczno-militarną w świecie. Wszystkie państwa w ramach swych przygotowań do ewentualnej wojny musiały zacząć uwzględniać konieczność zwalczania sił i środków przeciwnika mogących oddziaływać na ich terytoria oraz stosowanie szeregu środków i przedsięwzięć dla ograniczenia skutków tego oddziaływania. A zatem

6/ B.Chocha.op.cit.,s.13.

oprócz zadań związanych z przygotowaniem się do prowadzenia działań na froncie zewnętrznym podejmuje się obecnie również przygotowania do walki z nieprzyjacielem na froncie wewnętrznym. Część tego rodzaju przygotowań mających na celu zwalczanie środków napadu powietrznego powszechnie przyjęto nazywać obroną powietrzną kraju, natomiast część przygotowań związanych ze zwalczaniem sił lądowych przenikających /przerzucanych/ na zaplecze określa się różnie - jako operacyjną obronę terytorialną, obronę terytorialną, obronę wewnętrzną. Dla określenia przygotowań ukierunkowanych w administracji państwowej i gospodarce narodowej na ograniczenie skutków oddziaływania przeciwnika na obszar kraju powszechnie używa się pojęcia obrona cywilna.

W Polsce dla określenia wszystkich przedsięwzięć związanych z przygotowaniem obronnym zaplecza do sprawnego funkcjonowania w wypadku ewentualnej wojny używa się określenia "obrona terytorium kraju". Natomiast ta część przedsięwzięć z zakresu obrony terytorium kraju, którą podejmuje się w celu niedopuszczenia do przedostania się na zaplecze frontu zewnętrznego sił i środków nieprzyjaciela, a w razie przedostania się zwalczanie ich stanowi podstawową składową obrony militarnej obszaru kraju. Przedsięwzięcia z zakresu obrony militarnej obszaru kraju wojska obrony terytorium kraju realizują we współdziałaniu z wojskami działającymi na froncie zewnętrznym.

Gwarancję bezpieczeństwa obozu socjalistycz-

nego stanowią Zjednoczone Siły Zbrojne państw-
członków Układu Warszawskiego. Ich istnienie stwa-
rza przekonanie, że pokój zostanie utrzymany. Wojny
są jednak następstwem czynników społeczno-ekonomi-
cznych i póki nie znikną przyczyny powodujące kon-
flikty zbrojne, istnieć będzie możliwość imperia-
listycznej agresji.

Obecny układ sił w świecie przemawia za tym,
że w razie wybuchu wojny na kontynencie europej-
skim między państwami dwóch przeciwstawnych syste-
mów celem walki będzie nie tylko rozbitcie sił zbroj-
nych przeciwnika, lecz także zniszczenie jego poten-
cjału ekonomicznego i zdeorganizowanie zaplecza..
Potwierdzają to wszechstronne przygotowania czynio-
ne przez państwa będące członkami NATO. Znajduje
to swój wyraz m.in. w: gromadzeniu broni masowego
rażenia, "topografii" rozmieszczenia pilotowanych
i bezpilotowych środków przenoszenia tej broni, pro-
gramach szkolenia sił przeznaczonych do prowadzenia
działań desantowych i rozbudowie tzw. wojsk specjal-
nych, przeznaczonych do organizowania i prowadzenia
działalności dywersyjnej na zapleczu strony prze-
ciwnej. Zagrożone potencjalnie zatem są obszary nie
tylko bezpośrednio przyległe do ewentualnej linii
starcia sił zbrojnych walczących stron na froncie
zewnętrznym ale również całe zaplecze.

Stopień zagrożenia obszaru PRL określa ją jej
położenie oraz znaczenie polityczne i ekonomiczne.

Terytorium Polski ze strategicznego punktu wi-
dzenia stanowi jak gdyby pomost między obszarami

Europy zachodniej i Związku Radzieckiego. Tym samym w wypadku ewentualnej wojny będą przez nie przebiegały najkrótsze drogi wyprowadzające do strefy frontowej, które będzie się wykorzystywać dla przerzutu na obszary bezpośrednich starć zbrojnych zarówno wojsk, jak i niezbędnych środków materiałowych i technicznych. W następstwie tego należy liczyć się z podejmowaniem przez przeciwnika szeregu różnych przedsięwzięć /działań/ mających na celu ograniczenie możliwości korzystania przez wojska ze wspomnianych dróg.

Polityczne i ekonomiczne znaczenie Polski wynika między innymi stąd, że jest ona wśród państw-uczestników Układu Warszawskiego drugim co do wielkości krajem po Związku Radzieckim, dysponującym jednocześnie dużym potencjałem ekonomiczno-obronnym. Na obszarze Polski znajduje się wiele ważnych obiektów wojskowych, komunikacyjnych i przemysłowych, których zniszczenie jest prawdopodobnie "wskalkulowane" w plany wojenne przeciwnika.

Na podstawie stanu i rozmieszczenia w Europie sił zbrojnych państw-członków NATO, a w szczególności ich środków napadu powietrznego i broni jądrowej na środkowo i północno-europejskim teatrze działań wojennych należy zakładać, że terytorium naszego kraju w razie konfliktu zbrojnego może być zagrożone:

1. Uderzeniami lotnictwa, w tym nosicieli broni jądrowej.

2. Uderzeniami rakiet balistycznych i samolotów-pocisków uzbrojonych w głowice jądrowe, chemiczne i inne.

3. Wyszadzaniem desantów powietrznych i morskich.

4. Działaniami pododdziałów wojsk specjalnych i dalekiego rozpoznania.

Lotnictwo NATO jest przeznaczone przede wszystkim do uderzenia na centra polityczno-administracyjne, ośrodki i obiekty przemysłowe, środki przemieszczenia i składy amunicji jądrowej, lotniska, bazy i porty morskie, obiekty komunikacyjne i energetyczne, duże skupiska wojsk i obiekty wojskowe. Ze względu na duże możliwości manewrowania może ono cały swój potencjał skupić na wybranym obszarze bądź na wybranych systemach celów. Takimi systemami celów dla przykładu mogą być obiekty: obrony powietrznej kraju, komunikacji, energetyki itp. Ponad połowa samolotów sił powietrznych państw NATO jest obecnie przystosowana do przenoszenia ładunków jądrowych.

W wypadku stosowania broni jądrowej do niszczenia szczególnie ważnych obiektów będą przede wszystkim wykorzystywane rakiety uzbrojone w głowice jądrowe. Celem uderzeń rakietowych na obszar naszego kraju może być osłabienie lub nawet zniszczenie potencjału militarnego i ekonomicznego oraz stworzenie dogodnych warunków do kolejnych uderzeń siłami lotnictwa.

Dla ograniczenia możliwości wykorzystywania dróg do przerzutów wojsk w kierunku strefy fronto-

wej na terytorium Polski mogą być wykonywane uderzenia mające na celu stworzenie rozległych stref skażeń promieniotwórczych i chemicznych. W ich wykonywaniu może wziąć udział zarówno artyleria raketowa, jak i lotnictwo.

Powietrzne i morskie desanty przeciwnika mogą być wysadzane na obszarze kraju dla uchwycenia i utrzymania określonych rejonów lub obiektów do czasu podejścia wojsk lądowych, hamowania dopływu świeżych sił do strefy frontowej, wykonywania akcji o charakterze dywersyjnym. Działania bojowe prowadzone przez siły desantu nieprzyjaciela na tyłach walczących wojsk oprócz skutków bezpośrednich mogą dodatkowo pociągać za sobą ujemne skutki psychiczne.

Od lat pięćdziesiątych państwa członkowskie NATO, a zwłaszcza Stany Zjednoczone i Republika Federalna Niemiec, wiele uwagi poświęcają rozbudowie wojsk specjalnych i pododdziałów dalekiego rozpoznania, które są przeznaczone przede wszystkim do prowadzenia działalności dywersyjnej i rozpoznawczej. Siły te są przygotowywane do przerzutu na zaplecze w celu skrytego dokonywania niszczeń, stosowania terroru, uwalniania jeńców i wykonywania innych zadań dywersyjnych, a także prowadzenia rozpoznania.

Część wojsk specjalnych jest przygotowywana do prowadzenia dywersji psychologicznej.

Z analizy znaczenia Polski w systemie obronnym państw-uczestników Układu Warszawskiego oraz zagrożenia jej obszaru wynikają dla nas zadania związane

nie tylko z określonym udziałem w koalicyjnym wysiłku obronnym, ale również konieczność realizacji odpowiednich przygotowań w ramach obrony terytorium kraju.

2. ROLA I OGÓLNE ZADANIA REALIZOWANE W OBRONIE MILITARNEJ OBSZARU KRAJU

W Polsce praktyczne przygotowania do obrony terytorium kraju - w dzisiejszym rozumieniu jej znaczenia - datują się od początku lat sześćdziesiątych. Przygotowania te były podjęte w oparciu o wypracowaną uprzednio i do obecnego czasu weryfikowaną koncepcję, która zakładała potrzebę przygotowania sił do zwalczania nieprzyjaciela na obszarze naszego kraju, stanowiącego zaplecze frontu zewnętrznego.

Przygotowanie tego rodzaju sił nie było przedsięwzięciem zupełnie nowym.

Walka o umocnienie władzy ludowej spowodowała konieczność powołania już w roku 1945 wojsk Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Prowadziły one walkę ze zbrojnym podziemiem, a także realizowały szereg zadań ochronnych. W tym też okresie utworzono Wojska Ochrony Pogranicza, które również realizowały szereg zadań związanych ze zwalczaniem zbrojnego podziemia i przestępców granicznych.

Stale powtarzające się napięcia w sytuacji międzynarodowej, wywoływane przez państwa obozu imperialistycznego spowodowały konieczność stworzenia na przełomie lat 1948/1949 sieci przeciwlotni-

czych posterunków obserwacyjno-meldunkowych na obszarze kraju. Postępujący rozwój środków napadu powietrznego w sensie ich zasięgu, prędkości i siły niszczenia doprowadził do potrzeby modernizacji wymienionego systemu i utworzenia w roku 1949 Wojsk Obrony Przeciwlotniczej Obszaru Kraju, a w roku 1951 także Terenowej Obrony Przeciwlotniczej. Wojska Obrony Przeciwlotniczej Obszaru Kraju stanowiły trzon przy formowaniu w roku 1962 Wojsk Obrony Powietrznej Kraju^{7/}. Organy i siły Terenowej Obrony Przeciwlotniczej /TOPL/ stanowiły podstawę przy tworzeniu w roku 1964 systemu Powszechnej Samoobrony, którego działalność od roku 1973 jest kontynuowana w ramach Obrony Cywilnej.

Doświadczenia lat poprzedzających wypracowanie koncepcji obrony terytorium kraju były związane głównie ze zwalczaniem podziemia zbrojnego i przygotowaniem do obrony powietrznej kraju, obejmowały one jednak także strefę działalności polityczno-propagandowej i profilaktyczno-ochronnej. Przewidywane skutki możliwego oddziaływania nieprzyjaciela na terytorium naszego kraju i wspomniane doświadczenia legły u podstaw zarysu obowiązującej koncepcji obronnej.

Weryfikacja założeń przyjętych w latach sześćdziesiątych - dokonywana w oparciu o wnioski uzyskiwane w trakcie funkcjonowania przyjętego systemu

^{7/} St.Gaś: "Powstanie i rozwój wewnętrznego systemu obrony PRL". Wojskowy Przegląd Historyczny nr 2 z r. 1972, s.96.

i kolejnych ćwiczeń - pozwoliła sprecyzować podstawowe grupy zadań obronnych oraz określić zakres ich realizacji. Związana z tym problematyka jest przedmiotem szczegółowego omówienia w opracowaniach ASG WP pt.: "System obronny PRL".^{8/} Schematycznie sprawy te przedstawiono w załączniku nr 2.

W całokształcie zadań obronnych szczególne znaczenie mają przygotowania w dziedzinie militarnej. Znaczeniu tych przygotowań szczególną rangę nadaje konieczność utrzymywania sił zbrojnych w odpowiednim stopniu gotowości do działań. Chodzi przy tym o gotowość do działań zarówno na froncie zewnętrznym - wojsk operacyjnych, jak też na froncie wewnętrznym - wojsk obrony terytorium kraju.

Zadania przewidziane do realizacji przez wojska obrony terytorium kraju na zapleczu frontu zewnętrznego przyjęło się określać ogólnym pojęciem "obrona militarna obszaru kraju". Zadania te, ogólnie biorąc, sprowadzają się do zwalczania sił przeciwnika, które mogą wtargnąć na obszar kraju oraz obejmują szereg przedsięwzięć zabezpieczających wykonywanych na korzyść wojsk operacyjnych, władz i gospodarki narodowej. W wykonaniu niektórych zadań, obok wojsk OTK, mogą także uczestniczyć siły pozamilitarne /siły milicji obywatelskiej oraz niektóre jednostki zmilitaryzowane i formacje samoobrony/.

Rola obrony militarnej obszaru kraju polega na tym, że od skutecznego zwalczania sił i środków

8/ J.Mroczo: "System obronny PRL". Część I i II. Wyd.ASG 1975r.

walki wykorzystywanych przez przeciwnika do oddziaływania na obszar kraju zależą wyniki realizacji wszystkich pozostałych zadań obronnych. Jest tak dlatego, że skutecznie prowadzone działania militarne zmniejszają możliwość oddziaływania nieprzyjaciela, a przez to stwarzają dogodniejsze warunki dla likwidacji skutków jego oddziaływania.

Położenie naszego kraju sprawia, że realizowane tu zadania obronne spełniają dwie funkcje. Z jednej strony mają służyć właściwemu funkcjonowaniu organizmu państwowego, z drugiej natomiast - zapewnieniu warunków dla działania sił zbrojnych Układu Warszawskiego. Ten dwójaki charakter zadań szczególnie wyraźnie uwidacznia się w obronie militarnej obszaru kraju.

Odzwierciedlenie powyższych stwierdzeń, określających rolę obrony militarnej obszaru kraju, znaleźć można w sformułowaniu jej podstawowych celów. Podaje się, że są nimi "zapewnienie dogodnych warunków i możliwości wykonania zadań wynikających z koalicyjnych zobowiązań i potrzeb, zbrojne zwalczanie przeciwnika na lądzie, morzu i w powietrzu oraz utrzymanie sprawności i ciągłości funkcjonowania obiektów infrastruktury wojskowej, a także gospodarczej o szczególnym znaczeniu obronnym"^{9/}.

Zadania realizowane w ramach obrony militarnej obszaru kraju można podzielić - stosując kryterium ich odmienności - na wymagające:

1/ prowadzenia walki zbrojnej;

^{9/} T. Tuczapski: "System obronny PRL" Myśl Wojskowa nr 10, 1973, s. 19.

2/ wykonywania przedsięwzięć charakteru zabezpieczającego.

Zadania zaliczane do pierwszej grupy przyjęło się dzielić w zależności od tego skąd działają siły przeciwnika, to jest z powietrza, lądu lub morza.

Stąd też w tej grupie zadań można wyodrębnić:

pr. w. zb.

- a/ obronę powietrzną kraju;
- b/ obronę lądową /terytorialną/ obszaru kraju;
- c/ obronę militarną wybrzeża morskiego.

Realizacja podanych zadań jest zatem związana z przeciwstawieniem się wszelkiej zbrojnej działalności skierowanej na obszar kraju.

zob.

Zadania zaliczane do drugiej grupy obejmują przedsięwzięcia związane z:

a/ zabezpieczeniem sił zbrojnych, w tym głównie z:

- mobilizacyjnym i operacyjnym rozwinięciem;
- stworzeniem warunków dla operacyjnego przegrupowania wojsk operacyjnych własnych i sojusznicznych;
- uzupełnieniem i zaopatrzeniem;
- obroną wojsk i obiektów wojskowych przed bronią masowego rażenia;
- b/ ochroną i obroną rejonów i obiektów ważnych z obronnego punktu widzenia;
- c/ udziałem wojsk w akcjach ratunkowych prowadzonych na korzyść ludności cywilnej.

Zadania o charakterze zabezpieczającym mają nie mniej ważne znaczenie niż prowadzenie walki zbrojnej, a w okresie zagrożenia i w pierwszych

dniach wojny niektóre z nich mogą urastać do roli priorytetowych. Dotyczyć to będzie zwłaszcza zadań związanych z zabezpieczeniem rozwinięcia sił zbrojnych i ich przegrupowania.^{10/}

3. OBRONA POWIETRZNA KRAJU

Obrona powietrzna kraju we współczesnych warunkach odgrywa szczególnie istotną rolę. Jest to spowodowane możliwością masowego użycia środków napadu powietrznego oraz koniecznością skutecznego ich zwalczania.

Obrona powietrzna kraju obejmuje całokształt przedsięwzięć realizowanych w celu zwalczania środków napadu powietrznego przeciwnika i osłony przed uderzeniami z powietrza ważnych ośrodków przemysłowych, komunikacyjnych, polityczno-administracyjnych oraz wojsk i obiektów wojskowych.

Do przedsięwzięć z zakresu obrony powietrznej należy zaliczyć:

- ciągle wykrywanie obiektów powietrznych, ich identyfikację oraz określenie aktualnego położenia;
- aktywną walkę z pilotowanymi i bezpilotowymi środkami napadu powietrznego przeciwnika;
- uprzedzanie i powiadamianie wojsk oraz organów obrony cywilnej o niebezpieczeństwie na padu z powietrza;

10/ Zadania obrony militarnej obszaru kraju w sposób schematyczny przedstawiono w załączniku nr 3.

- zakłócanie systemów dowodzenia i naprowadzania na cel środków napadu powietrznego nieprzyjaciela dla zmniejszenia skutków ich uderzeń.

Skuteczną obronę powietrzną kraju można zapewnić tylko wówczas, gdy dane o pojawieniu się środków napadu powietrznego są uzyskiwane z takim wyprzedzeniem, które stwarza możliwość powiadomienia obszarów /rejonów/ zagrożonych napadem oraz zwalczania celów jeszcze przed granicami państwa lub na podejściach do obiektów będących celem uderzeń. Ten podstawowy warunek obrona powietrzna w naszym kraju spełnia również dzięki temu, że działa w ramach jednolitego systemu obrony powietrznej państw - członków Układu Warszawskiego.

Zadania związane ze zwalczaniem środków napadu powietrznego, działających nad obszarem kraju, realizują wojska obrony powietrznej kraju. Wysiłek tych wojsk może być ponadto potęgowany działaniem innych rodzajów sił zbrojnych.

W skład Wojsk Obrony Powietrznej Kraju wchodzi:

- wojska radiotechniczne;
- lotnictwo;
- jednostki wojsk raketowych i artylerii przeciwlotniczej.

Zadaniem jednostek wojsk radiotechnicznych jest prowadzenie ciągłego rozpoznania i przekazywania danych do organów dowodzenia w celu powiadamiania wojsk obrony powietrznej kraju i całych sił zbrojnych oraz ostrzegania organów obrony cywilnej o groźbie napadu powietrznego.

Jednostki lotnictwa realizują zadania związa-

ne z niszczeniem lotnictwa i bezpilotowych środków napadu przeciwnika na dalekich podejściach lub też bezpośrednio nad bronionymi obiektami. Zadania te lotnictwo wykonywać może samodzielnie, jak i we współdziałaniu z jednostkami raketowymi i artylerii lufowej.

Jednostki rakiet i artylerii przeznaczone są do niszczenia środków napadu powietrznego przeciwnika. Zadania te wykonują one z reguły we współdziałaniu z lotnictwem myśliwskim. Współdziałanie to opiera się na podziale zadań co do wysokości lub kierunku.

Wojska obrony powietrznej kraju poza swoimi podstawowymi zadaniami mogą ponadto brać określony udział w zwalczaniu powietrznych i morskich desantów przeciwnika. Niekiedy mogą one nawet być użyte do niszczenia naziemnych środków walki przeciwnika. W okresie pokoju wojska obrony powietrznej kraju zapewniają ochronę granic powietrznych i kontrolę obszaru powietrznego państwa.

4. OBRONA LĄDOWA OBSZARU KRAJU

Obrona lądowa /terytorialna/ obejmuje działania bojowe mające na celu zwalczanie różnorodnych sił przeciwnika, którym udało się przedostać na terytorium kraju /poza strefę działania wojsk operacyjnych na froncie zewnętrznym/ i stworzyć ogniska walki zbrojnej na lądzie. Tego rodzaju siłami mogą być przede wszystkim desanty powietrzne i grupy dywersyjno rozpoznawcze. Niekiedy mogą to być także

oddzielne zgrupowania wojsk lądowych, które przerwą się na głębokie tyły^{11/}.

W lądowej obronie obszaru kraju można zatem wyodrębnić zadania z zakresu:

- obrony przeciwdesantowej;
- ochrony przeciwdywersyjnej kraju.

Obrona przeciwdesantowa obejmuje zwalczanie sił desantowych w rejonach ześrodkowania i załadowania na środki transportu powietrznego, w czasie przelotu oraz niszczenie ich w trakcie lądowania i działań na lądzie.

Prowadzenie walki z desantem powietrznym w pierwszych dwóch etapach, tzn. zwalczanie sił desantu w rejonach ześrodkowania i załadowania na środki transportu powietrznego oraz w czasie przelotu, wykracza poza możliwości ogniowego oddziaływania wojsk lądowych obrony terytorium kraju. Dlatego też zwalczanie sił desantu do czasu kiedy znajdują się one w zasięgu oddziaływania wojsk lądowych obrony terytorium kraju i wykorzystywanych przez nie środków walki realizują wojska przeznaczone do działań na froncie zewnętrznym - jednostki wojsk rakietowych, lotnictwo dalekiego zasięgu, wojska obrony przeciwlotniczej i niekiedy również zespoły uderzeniowe marynarki wojennej, oraz wojska obrony powietrznej kraju.

11/ W warunkach występowania luk i otwartych skrzydeł w ugrupowaniu bojowym wojsk oraz prowadzenia działań na wybranych kierunkach tego rodzaju działań nie można wykluczać.

W prowadzeniu walki z desantem powietrznym w trzecim etapie, tzn. w czasie desantowania i prowadzenia działań na lądzie, można umownie wydzielić trzy grupy zadań, które obejmują:

- a/ prowadzenie rozpoznania, zwalczanie sił desantowych i blokowanie ich po wylądowaniu /pozbawienie ich swobody manewru i opóźnienie osiągnięcia gotowości bojowej/;
- b/ wejście do walki podstawowych sił zgrupowania uderzeniowego w celu rozbicia lub rozcięcia zasadniczych elementów ugrupowania desantu, decydujących o jego sprawności i sile bojowej;
- c/ niszczenie rozbitych i rozproszonych sił desantu.

Pierwsza grupa zadań będą realizowały głównie te siły, które znajdują się w rejonie lądowania desantu lub w pobliżu tego rejonu, a pomimo ogniowego przygotowania lądowania i ogniowo-lotniczego wsparcia desantu zachowają zdolność bojową. Początkowo mogą to być pododdziały ochrony obiektów, jednostki wojsk obrony powietrznej kraju, jednostki OT, pododdziały garnizonowe, szkolne, rezerwowe i zapasowe, jednostki WOP, MO i siły obrony cywilnej. mly.

Skuteczność działań w tym okresie walki będzie wypadkową dwóch przeciwstawnych czynników. Z jednej strony desantujące siły w czasie zrzutu /w powietrzu/ i w pierwszym okresie po wylądowaniu są bardzo wrażliwe na ogień, co stwarza szczególną szan-

sę w walce z desantem. Z drugiej zaś strony walkę z desantem w tym okresie podejmować będą najczęściej siły o niedużych możliwościach ogniowych, a ich działania będą charakteryzowały się brakiem scentralizowanego dowodzenia. Stąd też w rezultacie realizacji tej grupy zadań nie można oczekiwać na rozbicie podstawowych sił desantu. Można liczyć natomiast na uzyskanie danych rozpoznawczych dotyczących lądujących sił desantu, zadanie im pewnych strat, opóźnienie organizacji systemu ognia, obrony i dowodzenia, a także blokowania poszczególnych zgrupowań w walce na lądzie.

Działania bojowe podejmowane przez siły, które znalazły się w rejonie desantowania będą zazwyczaj wynikiem przypadkowych i zaskakujących starć.

Starcia z pododdziałami przeciwnika będą z reguły przybierały formę bojów spotkaniowych między niewielkimi siłami. Wynik tego rodzaju starć każdorazowo zależeć będzie od wielu czynników, spośród których decydujące znaczenie może mieć inicjatywa i zdecydowanie w działaniu, a przede wszystkim dobrze zorganizowany i skuteczny ogień. Siły podejmujące w tym okresie walkę z desantem powinny dążyć do nękania i wiązania przeciwnika oraz zadania mu jak największych strat. Końcowym celem tej fazy działań jest uniemożliwienie opanowania i utrzymania przez siły desantu dogodnych obiektów terenowych. Zrealizowanie wspomnianego celu jest w pełni możliwe, bowiem siły podejmujące walkę z desantem z reguły będą znały teren działań i posiadały wia-

rygodne dane o przeciwniku od obronnie zorganizowanej ludności. Często też będą one wykorzystywały przygotowania poczynione w zakresie obrony przeciwdesantowej w okresie poprzedzającym lądowanie desantu.

Równocześnie ze starciami bojowymi mającymi miejsce w rejonie lądowania desantu wystąpią tam walki obronne prowadzone przez siły ochrony obiektów. Prowadzone one będą zazwyczaj według założeń przyjętych dla ochrony i obrony obiektów przed bojową działalnością dywersyjną przeciwnika. Podobne działy ochronne będą najczęściej zbyt słabe by móc skutecznie przeciwstawić się siłom desantu. Dlatego też walkę z desantem należy organizować na dalekich przedpolach ochranianych obiektów, stwarzając przez to warunki dla skierowania do ich obrony dodatkowych sił. Takie rozwiązanie pozwala prowadzić skuteczną obronę obiektu, a jednocześnie wiązać walkę prowadzoną wewnątrz ugrupowania przeciwnika częścią jego sił. Działania o podobnym charakterze mogą być podejmowane i przez jednostki, które w rejonie lądowania desantu realizują zadania związane z budową przepraw, utrzymaniem dróg, węzłów łączności itp.

Prowadząc w tym okresie działania bojowe powinno się także koncentrować wysiłek na organizacji systemu rozpoznania i zapewnieniu powiadomienia o działaniach przeciwnika. W tym celu istnieje możliwość wykorzystania danych od miejscowej ludności, MO, sił obrony cywilnej, terenowych ogniw

gospodarczych i administracyjnych, a ponadto z jednostek wojsk obrony powietrznej kraju, marynarki wojennej, wojsk ochrony pogranicza i innych sił, które znajdują się w rejonie lądowania desantu lub w pobliżu tego rejonu. Dla potwierdzenia i pogłębienia uzyskanych informacji należy dodatkowo kierować do rejonu lądowania desantu pododdziały rozpoznawcze. Prowadzone rozpoznanie powinno umożliwić ustalenie charakteru działań desantu, a więc określić czy ma się do czynienia z desantem prowadzącym działania w ugrupowaniu zwartym, czy też wykonującym zadania izolacji rejonu działań bojowych. Uzyskane z tego zakresu dane będą decydowały o sposobie prowadzenia dalszej walki.

Pierwszy okres działań przeciwdesantowych, obok prowadzenia walki zbrojnej i rozpoznania, powinien być wykorzystany również do zorganizowania scentralizowanego dowodzenia siłami już uczestniczącymi w walce z desantem oraz siłami, które będą wprowadzone w następnej kolejności. Dowodzenie to należy organizować szczególnie w celu utworzenia odpowiedniego ugrupowania bojowego.

Druga grupa zadań będzie miała nieco inne cechy w przypadku zwalczania desantów działających w ugrupowaniu zwartym i inne w przypadku izolowania przez desant rejonów działań bojowych.

W przypadku walki z desantem działającym w ugrupowaniu zwartym powinno się przede wszystkim uwzględnić potrzeby zorganizowanego wejścia do walki zgrupowania uderzeniowego, w tym zwłaszcza

wsparcia ogniowego. Wymaga to sprawnego przegrupowania sił przewidzianych do użycia w składzie tego rodzaju zgrupowania. Wiąże się więc z tym potrzeba wyznaczenia dróg manewru i ewentualnego zapewnienia transportu powietrznego.

Realizacja zadań związanych z rozbiciem lub rozczłonkowaniem głównych sił desantu rozpoczyna się od momentu zorganizowanego wejścia do walki zgrupowania uderzeniowego. Celem działań prowadzonych w tym okresie będzie zerwanie operacji lądowej /działań/ desantu oraz stworzenie warunków dla ostatecznego zniszczenia sił przeciwnika. Realizując ten cel powinno się mieć na względzie niedopuszczenie rozbitych sił desantu do podjęcia dalszych działań w rozproszeniu.

Siły desantu - nawet w przypadku działania mającego na celu uchwycenie i utrzymanie określonych obiektów - będą organizowały walkę na zasadzie obrony na szerokim froncie. Stąd też prowadzone przeciw nim działania z reguły będą przybierały cechy właściwe natarciu prowadzonemu z marszu. Natarcie to może być prowadzone na zbieżnych kierunkach, co powinno doprowadzić do rozbicia lub rozcięcia ugrupowania przeciwnika i następnie kolejnej likwidacji odizolowanych zgrupowań.

Typowym ugrupowaniem sił przeznaczonych do rozbicia lub rozcięcia desantu będzie ugrupowanie jednorzutowe. Ugrupowanie takie pozwala wykorzystać jednocześnie zdecydowaną większość sił i środków. Zapewnia to możliwość silnego uderzenia począ-

tkowego i uzyskanie wysokiego tempa działań, co w konsekwencji stwarza warunki dla sparaliżowania zorganizowanego przeciwdziałania przeciwnika. Pozwala to także prowadzić aktywne działania na stosunkowo szerokim froncie.

Siły, które znalazły się w ugrupowaniu nieprzyjaciela powinny być podporządkowane jednostkom, które na danym kierunku realizują zadania związane z rozbiciem lub rozcięciem ugrupowania desantu. Najkorzystniejsze będzie użycie tych sił do dezorganizacji systemu dowodzenia i kierowania ogniem oraz wiązania sił przeciwnika i utrudniania im manewru.

W przypadku walki z desantem realizującym zadania izolacji rejonu działań bojowych będzie miało się do czynienia z przeciwnikiem prowadzącym walkę na dużo większych obszarach i stosującym najczęściej metody właściwe działaniom dywersyjnym. Stąd też przeciwnik zazwyczaj będzie prowadził działania małymi grupami i walkę rozstrzygał podstępem, a tylko niekiedy uciekać się będzie do grupowania rozproszonych sił, wykonywania zwrotów zaczepnych i rozstrzygania walki siłą ognia i uderzenia. Głównymi obiektami oddziaływania nieprzyjaciela będą z reguły szczególnie wrażliwe urządzenia komunikacyjne, w tym zwłaszcza mosty, wiadukty urządzenia w rejonach przeładunkowych, odcinki dróg na wysokich nasypach itp. Rejonami, w których tego rodzaju działania mogą mieć miejsce będą najczęściej obszary przylegające do szerokich przeszkód

wodnych, tereny bagniste i poprzecinane jeziorami oraz inne rejony kanalizujące ruch wojsk.

Wprowadzanie głównych sił przeznaczonych do walki z tego rodzaju desantem nie musi odbywać się jednocześnie. Poszczególne zgrupowania, a niekiedy nawet pododdziały mogą wchodzić do walki w miarę osiągnięcia gotowości do działań. Wejście tych sił do walki może odbywać się bez wsparcia ognia artylerii. Podstawowym celem działania wprowadzanych do walki sił będzie odizolowanie od siebie poszczególnych elementów ugrupowania bojowego desantu, wzbronienie dokonywania niszczeń, zwłaszcza obiektów na drogach marszu wojsk oraz zniszczenie maksymalnej ilości sił desantu.

Wprowadzane siły najczęściej będą prowadziły walkę w wyznaczonych poszczególnym zgrupowaniom rejonach. W każdym z rejonów może ponadto zajść potrzeba doraźnego tworzenia szeregu grup zdolnych do podejmowania działań samodzielnie. Powoduje to konieczność wydzielania do poszczególnych grup sił o różnych specjalnościach, więc np.: piechoty, saperów, rozpoznania skażeń i ogniowego wsparcia. Zajdzie tu także potrzeba wydzielania większej ilości sił do prowadzenia rozpoznania, przy czym powinno się wykorzystywać miejscowe możliwości w tym zakresie, to jest korzystać z informacji miejscowej ludności, formacji samoobrony i terytorialnych ogniw milicji obywatelskiej.

Organizując działania należy także mieć na względzie i to, że obok wydzielania sił do zgrupo-

wań przeznaczonych do działań zaczepnych z części sił należy tworzyć odwody dla manewru i uderzenia na rozpoznane siły nieprzyjaciela. Może zajść również potrzeba tworzenia grup, przed którymi postawi się zadania przeniknięcia wewnątrz ugrupowania przeciwnika w celu rozpoznania i niszczenia środków jądrowych, a także uchwycenia i obrony ważnych obiektów. Tego rodzaju działanie jest jedną z form przeciwdziałania zamiarom nieprzyjaciela.

Przedstawiona specyfika walki z desantami wykonującymi zadania izolacji rejonu działań bojowych nie wyklucza tego, że w trakcie jej prowadzenia mogą powstawać sytuacje wymagające doraźnego tworzenia większych zgrupowań uderzeniowych. Wymagać tego może potrzeba rozbicia zgrupowań nieprzyjaciela tworzonych przez niego również doraźnie dla wykonania zadań wymagających większych sił uderzeniowych.

W przypadku działania zgrupowań uderzeniowych na zbieżnych kierunkach powinno się zwracać szczególną uwagę na przestrzeganie reżimu ognia. Będzie to zazwyczaj związane z:

- wyznaczeniem wyróżniających się rubieży lub obiektów, do których wysokości poszczególne zgrupowania mogą prowadzić ogień;
- ustaleniem sygnałów otwarcia, przerwania i przeniesienia ognia;
- zewnętrznym oznakowaniem wojsk.

Na szczególnie wnikliwe przestrzeganie reżimu ognia powinno się także zwracać uwagę w rejonach objętych działaniami zaczepnymi, w których również działają

załogi ochraniające obiekty, kontrdesanty, grupy szturmowe lub wypadowe.

W zależności od sytuacji operacyjnej w skład zgrupowań przeznaczonych do rozbicia lub rozczłonkowania sił desantu prowadzącego działania w ugrupowaniu zwartym, jak też do podjęcia walki z desantami realizującymi zadania izolacji rejonu działań bojowych mogą wchodzić:

- jednostki manewrowe wojsk obrony wewnętrznej, a niekiedy również inne jednostki tych wojsk;
- jednostki szkolne i zapasowe;
- jednostki wojsk obrony terytorialnej;
- pododdziały z pobliskich jednostek WOP;
- jednostki manewrowe /zwarte/ milicji obywatelskiej.

W szczególnych sytuacjach w składzie omawianych zgrupowań mogą także się znaleźć jednostki rezerwowe i wojsk operacyjnych.

Należy nadmienić, że walka z desantami na obszarze kraju będzie z reguły charakteryzowała się działaniami prowadzonymi przy użyciu klasycznych środków walki. Możliwość bowiem użycia środków jądrowych do walki z desantem jest ograniczona, a w większości przypadków wręcz wykluczona. Jest to związane z prowadzeniem działań na własnym terenie.

Trzecia grupa zadań, której treścią jest niszczenie rozbitych i rozproszonych sił desantu najczęściej będzie realizowana według zasad i form charakterystycznych dla działań przeciwdywersyjnych.

Obszar objęty walką powinien być traktowany jako rejon działań bojowych. Fakt ten pociąga za sobą konieczność podporządkowania wysiłku wszystkich sił i organów znajdujących się w tym rejonie potrzebom walki.

Działania tego typu powinny być organizowane i prowadzone w rejonach wyznaczonych poszczególnym zgrupowaniom, jednostkom i pododdziałom. Wielkość wyznaczanych rejonów każdorazowo zależy będzie głównie od stanu ilościowego i jakościowego sił przeciwnika, ilości i stopnia zdolności bojowej sił własnych, stopnia nasycenia terenu obiektami mogącymi stanowić przedmiot uderzeń przeciwnika, ukształtowania i pokrycia terenu, gęstości zaludnienia i postawy ludności.

Specyficzną cechą ugrupowania bojowego w tego rodzaju działaniach będzie wyodrębnienie sił przeznaczonych do działań ochronno-obronnych i zaczepnych, mających zazwyczaj charakter działań likwidacyjnych. Przy określaniu ugrupowania bojowego należy uwzględnić, aby stwarzało ono warunki dla zapewnienia bezpośredniego kontaktu i jak najdogodniejszego współdziałania we wszystkich szczeblach dowodzenia z ogniwami władz terenowych, szczególnie zaś z ogniwami milicji obywatelskiej, dysponującymi szczególnymi możliwościami w zakresie rozpoznania.

Walka z rozbitymi i rozproszonymi siłami desantu wymagać będzie od dowódców i ich organów dowodzenia wiele inicjatywy i pomysłowości. Zachodzić bowiem będzie konieczność stosowania szeregu, wza-

jemnie zazębiających się i uzupełniających się sposobów działania. Decydującą przy tym rolę będą jednak odgrywały zaskakujące uderzenia na wykryte i umiejscowione siły przeciwnika, a dominującymi sposobami walki będą wypadki, pościgi oraz okrążenia połączone z likwidacją małych grup desantu.

Działania związane z ostateczną likwidacją desantu będą zazwyczaj prowadzone przez siły zaangażowane do realizacji zadań poprzedniego okresu, z tym jednak, że z obowiązku tego z reguły powinny być zwalniane jednostki wojsk operacyjnych.

Dowodzenie siłami prowadzącymi działania przeciwdesantowe może być realizowane z jednego z punktów dowodzenia OW, a także przez zorganizowaną grupę operacyjną OW lub dowództwo związku taktycznego, na którym spoczywa główny ciężar walki z desantem. W miarę upływu czasu i osłabienia przeciwnika, kierowanie działaniami może być przekazywane również innym organom.

Zadania z zakresu ochrony przeciwdywersyjnej kraju wymagające zbrojnego przeciwdziałania dywersji prowadzonej w sferze fizycznej określa się jako bojowe działania przeciwdywersyjne.^{12/} Obok tego rodzaju działań zwalczanie dywersji obejmuje także szereg innych przedsięwzięć mających charakter po-

12/ Problematykę tę omawia się w opracowaniu D. Kubajewskiego: "Bojowe działania przeciwdywersyjne - właściwości taktyki, organizacji i prowadzenia działań". Wyd. ASG, 1977.

lityczno-propagandowy, wywiadowczo-kontrwywiadowczy, administracyjno-porządkowy i zapobiegawczo - ochronny. Tę grupę przedsięwzięć w odróżnieniu od bojowych działań przeciwdywersyjnych nazwać można przedsięwzięciami niebojowymi.

Realizacja całokształtu zadań ochrony przeciwdywersyjnej kraju spoczywa na wszystkich ogniwach władzy, administracji państwowej i gospodarczej oraz na organizacjach społecznych, zwłaszcza paramilitarnych. Wiodącą natomiast rolę w tym zakresie ma do spełnienia resort spraw wewnętrznych, jako organ wyspecjalizowany w utrzymaniu bezpieczeństwa wewnętrznego i porządku publicznego.

Siły zbrojne w realizacji zadań z zakresu ochrony przeciwdywersyjnej kraju mogą brać udział:

- kontynuując działania likwidacyjne rozbi - tych i rozproszonych sił desantów, stosując w następstwie dywersyjne formy walki;
- udzielając pomocy siłom resortu spraw wewnętrznych w przypadkach, gdy stan dywersyjnego zagrożenia na danym obszarze przerasta możliwości samodzielnego zwalczania sił dywersyjnych przez jednostki Ministerstwa Spraw Wewnętrznych;
- organizując obronę przeciwdywersyjną wojsk w ramach zabezpieczenia działań bojowych.

Skuteczność zwalczania sił dywersyjnych w dużej mierze zależy od ich wykrycia i zlokalizowania. Jak uczą doświadczenia osiągnięcie tego celu bez powszechnego udziału i pomocy miejscowego spo-

leczeństwa jest bardzo trudne, a często wręcz niemożliwe. Dlatego też wśród przedsięwzięć realizowanych w ramach ochrony przeciwdywersyjnej ma szczególne znaczenie psychologiczne przygotowanie społeczeństwa. W tej mierze istotne znaczenie ma również egzekwowanie ustalonych rygorów natury administracyjno-prawnej, takich np. jak ścisła kontrola ruchu ludności i zakaz poruszania się w określonych rejonach i o wyznaczonych godzinach. Choć nie podanych przedsięwzięć jest bezsprzeczne, to często pojęcie "działania przeciwdywersyjne" utożsamia się jedynie z walką zbrojną z siłami dywersyjnymi oraz ochroną i obroną obiektów narażonych na dywersyjną działalność tych sił.

Bojowe działania przeciwdywersyjne obejmują dwa podstawowe rodzaje działań:

- i - zaczepne /manewrowe/;
- v - ochronno-obronne.

Przeciwdywersyjne działania zaczepne /manewrowe/ polegają na intensywnym, stałym i systematycznym "penetrowaniu" rejonów zagrożonych działalnością dywersyjną, wytrwałym ściganiu wykrytych grup dywersantów, osaczaniu ich i likwidowaniu. W zależności od rozwoju sytuacji, stopnia zagrożenia dywersyjnego i umiejscowienia sił dywersyjnych, warunków terenowych, ilości sił zaangażowanych do walki oraz zamiaru dowódcy - przeciwdywersyjne działania zaczepne /manewrowe/ mogą przybierać następujące formy działań: rozpoznawczych, pościgowych, blokujących, likwidacyjnych.

W ramach poszczególnych form stosuje się takie sposoby działań, jak: rozpoznanie, przeszukiwanie, zasadzki, zapory, pościgi, wypadki, okrążenia.

Przeciwdywersyjne działania zaczepne /manewrowe/ będą głównie prowadzone przez terytorialne ogniwa i jednostki manewrowe /zwarte/ milicji obywatelskiej oraz jednostki wojskowe resortu spraw wewnętrznych. W rejonach rozmieszczenia polowych stanowisk kierowania będą je prowadziły jednostki wojsk obrony wewnętrznej centralnej dyspozycji. Do prowadzenia tego rodzaju działań mogą być także wydzielone jednostki manewrowe wojsk obrony wewnętrznej, pododdziały piechoty z jednostek obrony terytorialnej, a w szczególnych przypadkach także pododdziały z jednostek szkolnych, zapasowych i rezerwowych.

Działania ochronno-obronne w systemie ochrony przeciwdywersyjnej stanowią pomocniczy rodzaj bojowych działań przeciwdywersyjnych. Jest to uwarunkowane tym, że nie zapewniają one możliwości likwidacji sił dywersyjnych. Więcej - jeżeli działania ochronno-obronne nie będą uzupełniane przeciwdywersyjnymi działaniami zaczepnymi /manewrowymi/, prowadzonymi na przedpolach ochraniających obiektów, to w wielu wypadkach siły wyznaczone do ochrony obiektów przed dywersją nie będą w stanie wykonać swych zadań. Trudno bowiem liczyć na skuteczność tego rodzaju działań, jeżeli pozwoli się siłom dywersyj -

nym rozpoznać system ochronny, podejść do ochrania-
nego obiektu, zbliżyć się na odległość pozwalającą
dokonywania niszczeń, przez co pozostawi się prze-
ciwnikowi możliwość wyboru miejsca, czasu i sposo-
bu wykonania zadania.

Skuteczność działań ochronno-obronnych wymaga
organizowania bezpośredniej ochrony obiektu i przy-
gotowań do obrony na podejściach^{13/} System ten mu-
si być uzupełniany dobrze zorganizowanym rozpozna -
niem, które stworzy warunki dla powiadamiania o po-
jawieniu się sił dywersyjnych na podejściach do bro-
nionego obiektu oraz rozbudową inżynieryjną /przy-
gotowanie stanowisk ogniowych, urządzeń sygnaliza -
cyjnych, zapór itp./.

Ochrona i obrona obiektu powinny być organizo-
wane w sposób łączny - jako jedno nierozzerwalne dzia-
łanie. Proporcje między siłami ochronnymi i obronny-
mi powinny być uwarunkowane rodzajem i charakterem
obiektu, jego położeniem, stopniem zagrożenia, pokry-
ciem i ukształtowaniem terenu na podejściach do
obiektu oraz posiadanymi siłami i środkami. Niekie-
dy może mieć miejsce taka sytuacja, że określony
obiekt nie będzie posiadać sił do jego bezpośredniej
ochrony, a zadania związane z zabezpieczeniem obiek-
tu będą realizowane poprzez prowadzenie działań

13/ Przez bezpośrednią ochronę obiektu należy rozu-
mieć zespół przedsięwzięć uniemożliwiających
skryte i podstępne przedostanie się do obiektu
osób niepowołanych. Obrona obiektu obejmuje
przedsięwzięcia uniemożliwiające zbrojne opano-
wanie obiektu lub wyrządzenie istotnych szkód.

wzbraniających na jego podejściach.^{14/}

Walkę w obronie poszczególnych obiektów mogą prowadzić siły, którym powierzono zadania ochronno-obronne w ramach przedsięwzięć profilaktyczno - ochronnych w okresie poprzedzającym działanie sił dywersyjnych. Mogą być również i takie okoliczności, że ochrona niektórych obiektów wcześniej nie będzie organizowana, a w trakcie prowadzenia bojowych działań przeciwdywersyjnych zajdzie potrzeba wydzielenia sił do realizacji zadań ochronno-obronnych.

Ochronę obiektów w ramach przedsięwzięć profilaktyczno-ochronnych zapewniają te ogniwa organizacyjne, którym dane obiekty podlegają. Dla ochrony ważniejszych obiektów są organizowane odpowiednie straże /przemysłowe, kolejowe, bankowe, leśne itp./, a resorty obrony narodowej i spraw wewnętrznych wykorzystują ponadto wojskowe i milicyjne załogi ochronne. Straże organizowane we wszystkich resortach - z wyjątkiem straży tworzonych dla potrzeb ochrony obiektów Ministerstwa Obrony Narodowej - są uzbrajane i nadzorowane przez milicję obywatelską.

14/ Przez wzbranianie rozumie się przeciwdywersyjną osłonę ochranianego obiektu.

Na czas wojny istniejące siły ochronne będą wzmożnione przez zwiększenie ich stanów osobowych. Istniejące stráže, po uzupełnieniu, będą podlegały militaryzacji. Dla zabezpieczenia obiektów poprzednio nie ochraniających przewiduje się formowanie zmilitaryzowanych pododdziałów ochrony; natomiast dla zabezpieczenia niektórych obiektów wojskowych i ważnych z obronnego punktu widzenia - formowanie wojskowych pododdziałów ochrony obiektów. Ochronę mniej ważnych obiektów można powierzyć dozorowi pododdziałów formacji samoobrony.

Działanie sił ochronnych na obszarach objętych działalnością dywersyjną może być uzupełniane przez wydzielane pododdziały z jednostek prowadzących bojowe działania przeciwdywersyjne. Pododdziały te mogą organizować ochronę obiektów nie mających załóg ochronnych, spełniać rolę odwodów na korzyść sił realizujących zadania ochronne lub prowadzić działania wzbraniające na podejściach do określonych obiektów.

Tak więc na działania ochronno-obronne może złożyć się: dozоровanie przez pododdziały formacji samoobrony, działanie zmilitaryzowanych straży i pododdziałów ochronnych milicji obywatelskiej, wojskowych pododdziałów wartowniczych i pododdziałów ochrony obiektów. Niezależnie od podanych sił zadania ochronno-obronne realizować mogą: w strefie

granicznej - pododdziały wojsk ochrony pogranicza, w rejonach rozmieszczenia polowych stanowisk kierowania - pododdziały wojsk obrony wewnętrznej centralnej dyspozycji, a wewnątrz ugrupowania desantu realizującego zadania izolacji rejonu działań bojowych - pododdziały lub grupy wydzielane doraźnie z jednostek prowadzących walkę z desantem.

5. OBRONA MILITARNA WYBRZEŻA MORSKIEGO

Morze Bałtyckie umożliwia przeciwnikowi przenikanie na obszar naszego kraju bez potrzeby pokonywania terytoriów państw z nami sąsiadujących. Utrudnia ono przy tym wykrywanie zbliżających się celów powietrznych oraz może być wykorzystywane do przerzutu sił dywersyjnych, a w sprzyjających sytuacjach również do wysadzenia na wybrzeżu desantów morskich. Dlatego też wybrzeże morskie może stać się obszarem szczególnego oddziaływania przeciwnika zarówno z powietrza, jak i z morza.

Zagrożenie wybrzeża oraz znaczenie tego regionu kraju sprawiają, że jego obronie nadaje się priorytetowe znaczenie. Nadaje się jej przy tym charakter kompleksowy; bowiem w jej ramach realizuje się przedsięwzięcia zarówno militarne, jak również związane z zapobieganiem skutkom oddziaływania przeciwnika i likwidacją tych skutków.^{15/}

W ramach obrony militarnej wybrzeża - podobnie jak w obronie militarnej obszaru kraju - można

15/ Całościowo problematykę tę omawia w Biuletynie Informacyjnym Sztabu Generalnego nr 1/115 z r.1974.

wyodrębnić:

- obronę powietrzną wybrzeża;
- obronę lądową wybrzeża;
- obronę obszaru wodnego /obronę morską/;
- zadania związane z zabezpieczeniem potrzeb sił zbrojnych, ochronę rejonów i obiektów ważnych z obrotnego punktu widzenia oraz udziałem wojsk w akcjach ratunkowych prowadzonych wspólnie z siłami obrony cywilnej.

Obrona powietrzna wybrzeża jest realizowana w ramach systemu obrony powietrznej kraju. Jej specyfikę określają potrzeby osłony wybrzeża od strony morza.

Obronę powietrzną wybrzeża zapewniają przede wszystkim wojska obrony powietrznej kraju przy współdziałaniu lotnictwa morskiego oraz sił obrony przeciwlotniczej okrętów i baz morskich. Będą w niej także uczestniczyć siły obrony przeciwlotniczej wojsk lądowych znajdujących się na wybrzeżu.

Obrona lądowa wybrzeża morskiego obejmuje:

- obronę przeciwdesantową;
- zadania realizowane na wybrzeżu w ramach ochrony przeciwdywersyjnej kraju.

Niekiedy także w jej ramach mogą być zwalczane siły lądowe, którym udało się wtargnąć na wybrzeże i stworzyć tam ogniska walki.

Obrona przeciwdesantowa wybrzeża stanowi jeden z zasadniczych elementów jego obrony militarnej. Składają na nią działania bojowe obejmujące zwal-

czenie przeciwnika w rejonach koncentracji i bazach /rejonach załadowniczych/, w czasie przejścia morzem lub przelotu w powietrzu oraz w czasie lądowania i działań na lądzie. Celem obrony przeciwdesantowej w obronie wybrzeża morskiego jest więc zniszczenie desantów zarówno morskich, jak i powietrznych.

W przypadku zaistnienia groźby wysadzenia desantu morskiego przez przeciwnika, a zwłaszcza stwierdzenia lądowania wojsk na okręty i przejścia ich morzem rozpoczyna się walkę z siłami desantu, którą przyjęło się nazywać operacją przeciwdesantową /działaniami przeciwdesantowymi/. W ramach tego rodzaju operacji /działań/ wyróżnia się trzy etapy obejmujące:

1/ zwalczanie sił przeciwnika w rejonach ich koncentracji i w bazach załadowania;

2/ zwalczanie wojsk desantu i niszczenie środków transportu w czasie przejścia morzem, w tym również w czasie zbliżania się do linii brzegowej;

3/ zwalczanie sił desantu podczas lądowania i działań na lądzie.

Operację przeciwdesantową /działania przeciwdesantowe/ prowadzi się wspólnym wysiłkiem wszystkich rodzajów sił zbrojnych, zarówno wojsk operacyjnych, jak i obrony terytorium kraju. Dla podniesienia skuteczności działań tworzy się system zapór minowych w morzu, system rozpoznania wzrokowego i technicznego, system umocnień inżynierskich i zapór przeciwdesantowych na lądzie oraz system ognia artylerii polowej i nadbrzeżnej.

Wojska lądowe obrony terytorium kraju przeznaczone są głównie do zwalczania sił desantu podczas lądowania i prowadzenia z nimi walki na lądzie. Realizowane przez nie zadania można umownie podzielić na trzy grupy, które obejmują:

a/ prowadzenie rozpoznania, obronę linii brzegowej oraz lokalizację i blokowanie sił desantu, którym udało się wylądować;

b/ rozbicie głównych sił desantu w walce na lądzie;

c/ likwidację sił desantu, które po rozbiciu przeszły do działań w rozproszeniu.

W realizacji pierwszej grupy zadań z reguły wezmą udział te pododdziały i oddziały, które znajdują się w rejonie lądowania lub w jego pobliżu i pomimo ogniowego oddziaływania ze strony nieprzyjaciela zachowają zdolność do podjęcia walki. Będą to zatem najczęściej pododdziały i oddziały wojsk obrony wybrzeża, wojsk ochrony pogranicza oraz jednostki szkolne, rezerwowe, zapasowe i pododdziały ochronne rozmieszczone na wybrzeżu, a niekiedy także pododdziały i oddziały wojsk obrony wewnętrznej. Do realizacji tej grupy zadań mogą być użyte również jednostki milicji obywatelskiej, w tym przede wszystkim jednostki manewrowe /zwarte/.

Do rozbicia głównych sił desantu - stanowiącego treść drugiej grupy zadań - mogą być użyte oddziały wojsk obrony wewnętrznej, rezerwowe jednostki zmechanizowane oraz część jednostek biorących udział w obronie linii brzegowej i prowadzących

walki związane z ograniczeniem swobody działania sił desantu. W tej fazie działań - zwłaszcza prowadzonych przeciwko większym siłom desantu - uczestniczyć mogą również jednostki wojsk operacyjnych przeznaczone do działań na zewnętrznym froncie walki.

Rozbicie głównych sił desantu jest decydującą fazą walki z tymi siłami. Powinno ono stworzyć warunki dla ostatecznego zniszczenia ocalałych sił nieprzyjaciela, nawet w przypadku podjęcia przez nie działań w rozproszeniu /działań o charakterze dywersyjnym/.

Likwidacja rozproszonych sił desantu, jako działania "przerastające" /przekształcające się/ z przeciwdesantowych w przeciwdywersyjne, będzie zazwyczaj prowadzona przez siły przeznaczone do działań na obszarze kraju, które brały udział w realizacji dwóch poprzednich grup zadań. Jednostki wojsk operacyjnych natomiast /w przypadku uczestnictwa ich w działaniach mających na celu rozbicie sił desantu/ z reguły nie będą angażowane w tej fazie walki.

W składzie zgrupowań uczestniczących w likwidacji rozproszonego desantu zazwyczaj będą brały udział jednostki manewrowe /zwarte/ milicji obywatelskiej. Mogą one prowadzić działania wspólnie z jednostkami wojskowymi, w wydzielonych im rejonach działań. Nie można wykluczyć i takich sytuacji, w których jednostki milicji obywatelskiej stanowić będą siły główne zgrupowań likwidacyjnych.

W przypadku wysadzenia na wybrzeżu desantu powietrznego i jego wspólnego działania z desantem morskim zajdzie konieczność wydzielenia sił do prowadzenia walki również z desantem powietrznym. Zasady walki i wykorzystania sił wydzielanych do zwalczania desantów powietrznych zostały omówione w poprzedniej części opracowania.

Dowodzenie siłami biorącymi udział w operacji przeciwdesantowej / działaniach przeciwdesantowych/ może być realizowane przez organy dowodzenia tworzone w tym celu przez dowództwa: frontu, okręgu wojskowego, marynarki wojennej lub związku taktycznego wykonującego główne zadania. Organy dowodzenia tworzone przez dowództwo okręgu wojskowego bądź związku taktycznego wykonującego główne zadanie będą z reguły dowodzić siłami przeznaczonymi do zwalczania desantu podczas lądowania i prowadzenia działań na lądzie.

Zadania realizowane na wybrzeżu w ramach ochrony przeciwdywersyjnej kraju mają specyficzne cechy z uwagi na większe możliwości przerzutu na wybrzeże sił dywersyjnych. Przeciwnik może tu bowiem wykorzystywać możliwości jakie stwarza morze i fakt istnienia otwartej granicy państwowej. Stąd też oprócz sił, które mogą być użyte do prowadzenia działań dywersyjnych na pozostałym obszarze kraju, na wybrzeżu przeciwnik może wykorzystywać dywersantów - pletwonurków z morskich grup

specjalnych^{16/} i wykonywać rajdy o charakterze dywersyjnym, wykorzystując do tego środki transportu powietrznego i morskiego /np. poduszkowce/.

Pełne omówienie problematyki z zakresu zwalczania sił prowadzących działania dywersyjne zostało dokonane w poprzedniej części opracowania. Tu jednak celowe jest podanie cech i właściwości charakterystycznych dla zwalczania sił dywersyjnych na wybrzeżu. Do nich w głównej mierze można odnieść to, że:

- 1/ obiekty, na które mogą być skierowane uderzenia sił dywersyjnych w większości przypadków są rozmieszczone wzdłuż linii brzegowej, co stwarza możliwość oddziaływania na nie zarówno od strony lądu, jak i morza;
- 2/ dużą rolę w walce z pododdziałami dywersyjnymi będą spełniały jednostki wojsk ochrony pogranicza;
- 3/ działania sił zwalczających dywersję na lądzie muszą być prowadzone we współdziałaniu z jednostkami marynarki wojennej i jednostkami wojskowymi rozmieszczonymi na wybrzeżu.

Obrona obszaru wodnego /obrona morską/ ma na celu: zapewnienie osłony baz oraz portów morskich

16/"Pododdziały dywersyjno-rozpoznawcze w siłach morskich Stanów Zjednoczonych". Wojskowy Przegląd Zagraniczny nr 3/103/, 1975, s.20.

i dojść do nich, ochronę żeglugi przybrzeżnej, nie - dopuszczenie od strony morza do przenikania sił dywersyjnych do rejonów bazowania okrętów i na brzeg, a także przeciwdziałanie rozpoznaniu, minowaniu i uderzeniom ogniowych sił morskich nieprzyjaciela na obiekty w strefie wybrzeża.

Zadania z zakresu obrony obszaru wodnego realizowane są przez właściwe jednostki marynarki wojennej we współdziałaniu z wojskami obrony powietrznej kraju i ochrony pogranicza. Część tych zadań realizuje się już w czasie pokoju w ramach morskiej służby bojowej, która między innymi obejmuje patrolowanie wód przybrzeżnych oraz dyżurowanie w bazach i na lotniskach. Jest to związane ze stałym śledzeniem poczynąń sił przeciwnika na morzu, nie - dopuszczeniem do naruszania granic morskich i od - parciem ewentualnego uderzenia.

Zadania zabezpieczające realizowane na wybrzeżu morskim na korzyść sił zbrojnych oraz związane z ochroną obiektów i udziałem wojsk w akcjach ratunkowych w zasadzie nie różnią się od tego typu zadań wykonywanych na innych obszarach kraju, jeśli pominąć ich specyfikę wynikającą z położenia regionu, dlatego też będą one omawiane w dalszej części opracowania.

6. ZADANIA ZABEZPIECZAJĄCE

Zadania o charakterze zabezpieczającym związane z mobilizacyjnym rozwinięciem sił zbrojnych oraz ich uzupełnianiem i zaopatrywaniem są przedmio-

tem wielu opracowań przygotowanych przez inne katedry ASG WP. Dlatego też w niniejszym materiale porusza się sprawy dotyczące stworzenia warunków dla sprawnego zabezpieczenia przegrupowania przez obszar kraju wojsk własnych i sojuszniczych, ochrony rejonów i obiektów ważnych z obronnego punktu widzenia, a także niektóre zagadnienia z zakresu obrony wojsk i obiektów wojskowych przed bronią masowego rażenia oraz udziału wojsk w akcjach ratunkowych po uderzeniach przeciwnika na rejony zurbanizowane.

Zadania realizowane w zakresie zabezpieczenia przegrupowania wojsk własnych i sojuszniczych dotyczą:

- 1 - osłony przegrupowania wojsk przed uderzeniami z powietrza;
- 2 - utrzymania pod względem technicznym dróg wykorzystywanych przez wojska oraz utrzymania i odtwarzania znajdujących się na tych drogach obiektów i urządzeń komunikacyjnych;
- 3 - osłony dróg i maszerujących po nich wojsk przed oddziaływaniem zbrojnym sił lądowych nieprzyjaciela;
- 4 - likwidacji skutków uderzeń jądrowych.

Ponadto dla zabezpieczenia przegrupowania wojsk organizuje się system kierowania ruchem wojsk, omówienie którego w niniejszym opracowaniu jest pominięte. 17/

17/ Szczegółowo omawia skrypt pika dypl. H. Jaglińskiego:

"Zabezpieczenie przegrupowania wojsk przez obszar kraju". Wyd. w 1978 r.

Osiłonę powietrzną przegrupowania wojsk realizuje się w odniesieniu do maszerujących jednostek oraz ważnych obiektów i rejonów komunikacyjnych. Zadania te spoczywają na wojskach obrony powietrznej kraju, których działanie może być również uzupełniane przez siły i środki obrony przeciwlotniczej maszerujących jednostek.

Utrzymanie pod względem technicznym dróg wykorzystywanych przez wojska oraz utrzymanie i odtwarzanie znajdujących się na tych drogach obiektów komunikacyjnych realizuje się dla zapewnienia ciągłości przegrupowania wojsk i przewozu ich środków materiałowo-technicznych. Przedsięwzięcia z tego zakresu wymagają szczególnego wysiłku organizacyjnego i angażowania znacznej ilości sił i środków w rejonach głównych przeszkód wodnych, którymi w naszych warunkach są zwłaszcza takie rzeki, jak Wisła i Odra.

Osiłonę dróg i maszerujących po nich wojsk przed oddziaływaniem zbrojnym sił lądowych nieprzyjaciela realizuje się przede wszystkim poprzez:

- zwalczanie desantowanych wojsk i sił dywersyjnych, prowadzących działania w pobliżu dróg przegrupowania;
- stacjonarną ochronę ważnych obiektów komunikacyjnych na poszczególnych drogach, zwłaszcza wrażliwych na uderzenia o charakterze dywersyjnym.

Pierwsza grupa zadań i angażowane do ich realizacji siły zostały potraktowane przy omawianiu obro-

ny przeciwdesantowej i zadań z zakresu ochrony przeciwdwersyjnej kraju. Druga grupa zadań jest przedmiotem osobnego opracowania.^{18/} w tym miejscu celowo jest jeszcze raz wymienić siły, które mogą być użyte do ochrony obiektów komunikacyjnych na drogach przegrupowania wojsk. Mogą to być mianowicie:

- a/ w ochronie ważniejszych obiektów komunikacyjnych /traktowanych jako obiekty ważne z obronnego punktu widzenia/ - wojskowe pododdziały ochrony obiektów;
- b/ w ochronie pozostałych obiektów komunikacyjnych - zmilitaryzowane pododdziały ochronne i formacje samoobrony.

Likwidacja skutków uderzeń jądrowych na przegrupujące się wojska jest realizowana w oparciu o zasady obowiązujące w siłach zbrojnych. Na obszarze kraju, przegrupujące się wojska mogą w tym względzie dodatkowo korzystać z pomocy sił i środków układu terytorialnego. Dotyczyć to może zwłaszcza sił i środków pozostających w dyspozycji władz terenowych, które dla potrzeb sił zbrojnych wydzielają rezerwę miejsc szpitalnych i tworzą sieć punktów pomocy technicznej. W niektórych wypadkach do likwidacji skutków uderzeń jądrowych na przegrupujące się wojska mogą być angażowane siły obrony cywilnej, takie jak: oddziały pierwszej pomocy

18/ D. Kubajewski: "Bojowe działania przeciwdwersyjne - właściwości taktyki, organizacji i prowadzenia działań". Wyd. ASG, 1976r.

medycznej, oddziały wynoszenia poszkodowanych, oddziały ratownictwa technicznego, oddziały odkażania i dezaktywacji, jednostki straży pożarnej. Wymienione siły mogą przy tym występować samodzielnie lub w składzie zgrupowań ratowniczych.

Możliwość angażowania sił obrony cywilnej do likwidacji skutków uderzeń na przegrupowujące się wojska będzie po części uwarunkowana ogólną sytuacją zniszczeń i potrzebami w zakresie ratownictwa.

Ponadto przegrupowujące się wojska mogą również liczyć na pomoc w zakresie likwidacji skutków uderzeń jądrowych ze strony jednostek wojskowych przeznaczonych do działań na obszarze kraju, znajdujących się w pobliżu rejonów porażen jądrowych. Określonej pomocy w tym względzie można oczekiwać zwłaszcza ze strony jednostek wojsk chemicznych, niektórych jednostek wojsk inżynieryjnych, jednostek typu OPBMR, wojsk obrony wewnętrznej i jednostek obrony terytorialnej.

Zabezpieczenie sprawnego ruchu na drogach - zwłaszcza zaś na odcinkach wyprowadzających na do-
raźnie zorganizowane przeprawy na przeszkodach wod-
nych, na obejściach spowodowanych zniszczeniami i
w czasie przechodzenia przez większe miejscowości -
będzie organizowane siłami wojskowych i milicyj -
nych pododdziałów regulacji ruchu. Szczególne zna-
czenie w tym zakresie może mieć zamykanie lokalne-
go ruchu i pilotowanie maszerujących kolumn przez
większe miejscowości.

Obrona wojsk i obiektów wojskowych przed bronią masowego rażenia ma na celu zapewnienie przebywającym na obszarze kraju wojskom warunków dla przetrwania, zachowania zdolności bojowej i pomyślnego wykonania stojących przed nim zadań oraz maksymalne ograniczenie strat w obiektach wojskowych i zapewnienie warunków dla ich funkcjonowania w przypadku użycia przez przeciwnika broni masowego rażenia.

Obrona przed bronią masowego rażenia jednostek wojskowych i obiektów, w których stacjonują wojska jest realizowana na zasadach obowiązujących siły zbrojne, natomiast w zakładach pracy resortu obrony narodowej i zamkniętych garnizonach wojskowych realizuje się ich samoobronę. Celem samoobrony jest ochrona załóg pracowniczych zakładów pracy i rodzin żołnierzy zawodowych w osiedlach wojskowych oraz stanów osobowych w zamkniętych garnizonach wojskowych, a także ochrona stacjonarnych obiektów wojskowych i znajdujących się w nich dóbr materialnych przed skutkami działania broni masowego rażenia oraz likwidacja skutków ewentualnych awarii i klęsk żywiołowych. Przedsięwzięcia z zakresu samoobrony realizuje się w ścisłym powiązaniu z regionalnym systemem obrony cywilnej. Samoobrona zakładów pracy i zamkniętych garnizonów powinna obejmować następujące przedsięwzięcia:

- a/ przygotowanie i zapewnienie systemu ostrzeżenia i alarmowania o zagrożeniu uderzeniami z powietrza, skażeniami i zakażeniami;

- b/ przygotowanie budowli ochronnych /schronów szczelin plot, ukryć zabezpieczających i ukryć przed skażeniami/ oraz urządzeń specjalnych /punktów: pomocy medycznej, odkażania, dezaktywacji itp./ i utrzymania ich w stałej sprawności eksploatacyjnej;
- c/ zapewnienie niezbędnych środków ochrony indywidualnej przed bronią masowego rażenia;
- d/ zorganizowanie i przeprowadzenie rozśrodkowania załóg pracowniczych, ich rodzin oraz mieszkańców osiedli wojskowych;
- e/ zapewnienie ochrony przeciwpożarowej;
- f/ przygotowanie zaciemniania i wygaszania oświetlenia;
- g/ zorganizowanie ochrony żywności i wody przed skażeniami i zakażeniami;
- h/ prowadzenie szkolenia załóg pracowniczych i mieszkańców osiedli w zakresie powszechnej samoobrony oraz prowadzenie działalności popularyzatorsko-propagandowej;
- i/ przygotowanie pod względem organizacyjnym i materiałowo-technicznym oraz prowadzenie akcji ratunkowych.

Dla zapewnienia realizacji podanych przedsięwzięć tworzy się:

- w zakładach pracy resortu obrony narodowej - zakładowe służby samoobrony;
- w zamkniętych garnizonach wojskowych - garnizonowe oddziały lub grupy samoobrony.

Bezpośrednimi organizatorami samoobrony w zakładach pracy są ich kierownicy, a w zamkniętych garnizonach wojskowych - dowódcy garnizonów.

Właściwością obrony przed bronią masowego rażenia wojsk i obiektów wojskowych, znajdujących się na obszarze kraju, jest możliwość działania na ich korzyść sił obrony cywilnej, o czym sygnalizowano przy omawianiu likwidacji skutków uderzeń jądrowych na przegrupowujące się wojska.

Ochrona i obrona rejonów i obiektów ważnych z obronnego punktu widzenia ma na celu niedopuszczenie do oddziaływania przeciwnika na obiekty /rozmie-szczone pojedynczo lub grupowo w rejonach/ i zniszczenie jego sił dla stworzenia warunków zapewniających sprawne i zgodne z przeznaczeniem funkcjonowanie ochraniających obiektów.

Siłom zbrojnym - oprócz ich własnych obiektów - powierzono ochronę i obronę obiektów:

- zaliczanych do kategorii I /obiekty zbrojeniowe, komunikacyjne, łączności, energetyczne itp./;
- wykorzystywanych przez naczelne organy władzy i administracji państwowej w rejonach polowych stanowisk kierowania.

Do ochrony i obrony obiektów ważnych z obronnego punktu widzenia, a zaliczonych do kategorii I formuje się pododdziały ochrony obiektów/plutony, kompanie, bataliony ochrony obiektów/. Pododdziały te wykonują zadania przewidziane w planach opracowanych przez jednostki rozwijające poszczególne pod-

oddziały. Ochronę i obronę tego rodzaju obiektów znajdujących się w strefie granicznej zapewnia się przez pododdziały ochrony obiektów rozwijane przez jednostki wojsk ochrony pogranicza.

Do ochrony i obrony obiektów na polowych stanowiskach kierowania przewiduje się użycie jednostek wojsk obrony wewnętrznej centralnej dyspozycji. W skład tych wojsk wchodzi jednostki/ oddziały, pododdziały/o charakterze ogólnowojskowym oraz specjalne- łączności, inżynieryjne, medyczne itp. Podlegają one dowództwu Warszawskiego Okręgu Wojskowego , a funkcje specjalistycznego szefostwa względem tych wojsk spełnia Inspektorat Obrony Terytorialnej i Wojsk Obrony Wewnętrznej. Na okres wojny natomiast przewiduje się utworzenie odpowiedniego, wyspecjalizowanego organu dowodzenia tymi wojskami.

Skład organizacyjny tych wojsk i profil ich przygotowania w okresie pokoju stwarza warunki do użycia ich w celu zabezpieczenia funkcjonowania obiektów na polowych stanowiskach kierowania, a ponadto między innymi do udziału w:

- a/ prowadzeniu działań przeciwdesantowych w ramach lądowej obrony obszaru kraju;
- b/ zabezpieczeniu przegrupowania wojsk operacyjnych przez obszar kraju;
- c/ prowadzeniu akcji ratunkowych w rejonach porażen bronią masowego rażenia.

Zadania z zakresu ochrony i obrony obiektów w rejonach rozmieszczenia polowych stanowisk kierowania wojska te realizują w ścisłym współdziałaniu z

jednostkami wojskowymi i ogniwami organizacyjnymi Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Działanie tych jednostek w zakresie ochrony i obrony sprowadza się głównie do stosowania przedsięwzięć związanych z obroną przed bronią masowego rażenia oraz przeciwdziałaniem siłom dywersyjnym. Zadania z innego zakresu są wykonywane przy współdziałaniu sił i środków resortu łączności oraz terytorialnych organów administracji państwowej.

Udział wojsk w akcjach ratunkowych na rzecz obrony cywilnej może mieć miejsce głównie w przypadku zmasowanego użycia broni jądrowej na duże skupiska ludności i ważne obiekty gospodarcze. Jednostki wojskowe kierowane do realizacji tego rodzaju zadań mogą działać pod ogólnym kierownictwem właściwych organów obrony cywilnej lub występować samodzielnie, przy czym odczuwać będą brak sił zwłaszcza pożarniczych i pomocy medycznej oraz ciężkiego sprzętu inżynierskiego. Dlatego też w przypadku samodzielnego działania jednostki wojskowej w wydzielonym jej sektorze powinna ona być wzmocniona wyspecjalizowanymi siłami ratowniczymi i sprzętem niezbędnym do prowadzenia akcji ratunkowej.

W organizacji działań ratunkowych może zachodzić potrzeba doraźnego wydzielenia odpowiednich ilości grup ratowniczych. Tworzone grupy powinny mieć w swoim składzie specjalistów o różnych profilach oraz stosowny sprzęt. Jest to związane z koniecznością prowadzenia działań na oddzielnych kierunkach i w obiektach.

Wchodzące do działań jednostki mogą wykorzystywać dane z rozpoznania dostarczone im przez organy obrony cywilnej lub też będą organizowały własne rozpoznanie. W przypadku konieczności organizowania rozpoznania do składu patroli rozpoznawczych powinni być włączeni żołnierze o różnych specjalnościach przydatnych do określonej działalności w rejonach porażenia.

W razie skierowania jednostki wojskowej do pomocy wyspecjalizowanym cywilnym siłom ratowniczym będzie ona z reguły wykonywała zadania związane z wydobywaniem porażonych oraz wynoszeniem i wywożeniem ich poza rejon objęty porażeniami. Część sił może realizować zadania związane z utrzymaniem porządku i opanowaniem paniki.

x

x

x

Problematyka z zakresu obrony militarnej obszaru kraju jest tak rozległa, a jednocześnie złożona, że nie sposób przedstawić ją w pełnym zakresie w jednym, ograniczonym objętościowo opracowaniu. Pogłębienie tematu wymaga zapoznania się z dostępnymi w naszej uczelni kilkoma odrębnymi opracowaniami, na które się powoływano oraz które podano w załączonym wykazie bibliografii.

Powyższe założenie spowodowało, że spośród zadań realizowanych w ramach obrony militarnej obszaru kraju szerzej potraktowano te, które nie obejmu-

ją inne opracowania. Stąd też jedynie sygnalizowano o siłach i środkach nieprzyjaciela, które mogą prowadzić działania na obszarze naszego kraju, a także o sposobach działania tych sił. Wyraźnie natomiast więcej miejsca poświęcono problemom związanym z prowadzeniem walki zbrojnej na obszarze kraju, w tym w szczególności działaniom przeciwdesantowym.

Chociaż zadania zaszeregowane do grupy zadań o charakterze zabezpieczającym zostały omówione w drugiej kolejności - nie oznacza to, że są one mniej ważne. Przeciwnie - w naszych warunkach, wynikają z położenia geograficznego - niektóre z nich wysuwają się nawet na plan pierwszy. Dotyczy to zwłaszcza zabezpieczenia przegrupowania wojsk. Pomimo jednak wagi tego problemu potraktowano go bardziej ogólnie, gdyż jest on tematem jednego z osobnych opracowań ASG WP.

Realizację poszczególnych zadań w zakresie obrony militarnej obszaru kraju wiązano głównie z przeznaczonymi do tego siłami. Mniej wnikano przy tym w to, jaką rolę spełniać będą poszczególne szczeble dowodzenia. Uczyniono to celowo, albowiem w warunkach ciągłego doskonalenia struktur organizacyjnych - zmniejszy się możliwość dezaktualizacji opracowania.

Wykonano w 100 egz.

Egz.Nr 1-100 Bibl.Gł.OZS

Wyk.płk Kuoybała

płk Kubajewski

Druk A.W. Nr 017/0109/WW

Kor.T.J.

BIBLIOGRAFIA

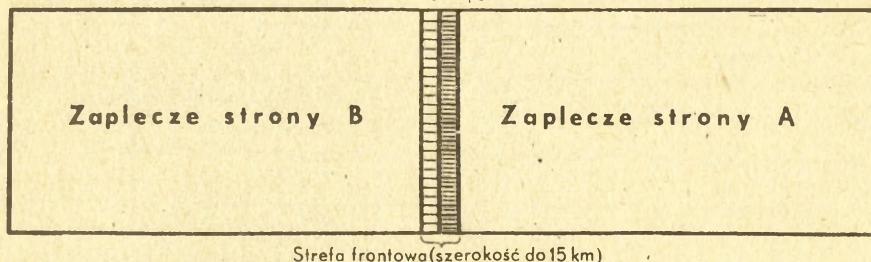
1. Biuletyn Informacyjny Sztabu Generalnego WP nr 1/115, 1974.
2. Biuletyn Informacyjny Sztabu Generalnego WP nr 4/118, 1975.
3. B.Chocha: "Obrona terytorium kraju". Wyd.MON, Warszawa 1974.
4. M.Dębicki i J.Mroczo: "System obronny państwa /Podstawowe problemy - propozycje rozwiązań"/. ASG WP, 1974.
5. St.Gaó: "Powstanie i rozwój wewnętrznego systemu obrony PRL". Wojskowy Przegląd Historyczny nr 2 z r.1976.
6. M.Hawryszczak: "Właściwości działań przeciwdesantowych na obszarze kraju", Przegląd Obrony Terytorium Kraju nr 1 z r.1976.
7. H. Jagliński: "Zabezpieczenie przegrupowania wojsk przez obszar kraju". ASG WP, 1978.
8. A.Janik: "Obrona wojsk i obiektów wojskowych przed skutkami działania broni masowego rażenia". Przegląd Obrony Terytorium Kraju nr 3 z r.1976.
9. W.Król: "Przegrupowanie wojsk w nowoczesnej wojnie". Myśl Wojskowa nr 11 z r.1976.
10. D.Kubajewski: "Bojowe działania przeciwdywersyjne - właściwości taktyki, organizacji i prowadzenia działań". ASG WP, 1976.
11. D.Kubajewski: "Udział wojsk obrony terytorium kraju w utrzymaniu porządku wewnętrznego i bez-

- pieczeństwa publicznego". Przegląd Obrony Terytorium Kraju nr 3 z r.1976.
12. H.Michalski: "Strategia i taktyka obrony terytorium kraju". Wyd.MON,1965.
 13. J.Mroczo:"System obronny PRL", część I.ASG WP, 1974.
 14. K.Nożko: "Zagadnienia współczesnej sztuki wojennej". Wyd.MON, Warszawa 1973.
 15. S.Pataj: "Artyleria lądowa". Wyd.MON,1975.
 16. "Pododdziały dywersyjno-rozpoznawcze w siłach morskich Stanów Zjednoczonych". Wojskowy Przegląd Zagraniczny nr 3 /103/, 1975.
 17. "Problemy militarnej obrony obszaru kraju".ASG WP, 1975.
 18. R.Sawicki:"Polska - mocne ogniwo Układu Warszawskiego". Przegląd Obrony Terytorium Kraju nr 3 z r. 1976.
 19. T.Tuczapski: "System obronny PRL". Myśl Wojskowa nr 10 z r.1973.
 20. Z Wrześniak: "Zadania sił wojewódzkich w zabezpieczeniu przegrupowań wojsk". Przegląd Obrony Terytorium Kraju nr 1 z r.1976.

PRZEMIANY W POJĘCIACH FRONTU I ZAPLECZA

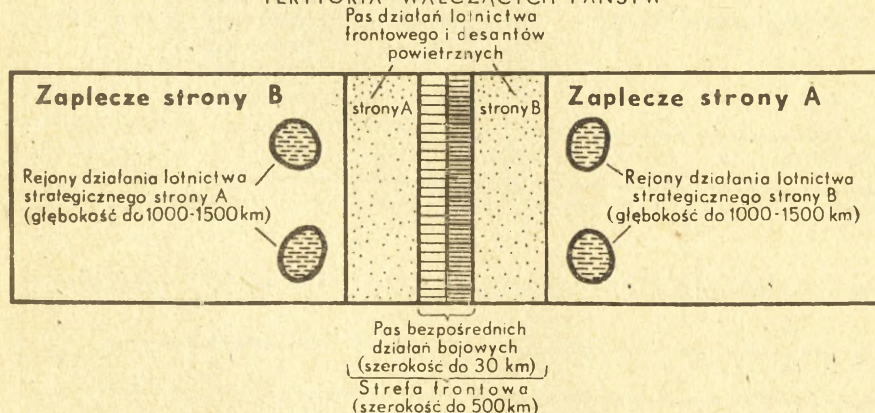
I wojna światowa 1914 - 1918 rok:

TERYTORIA WALCZĄCYCH PAŃSTW

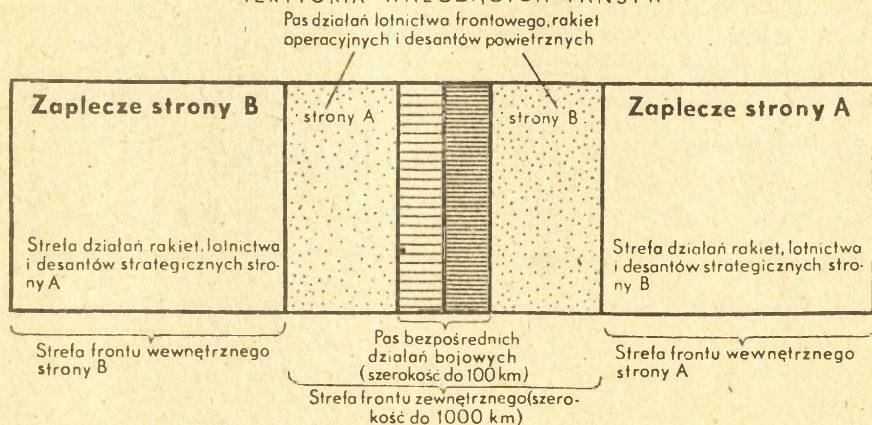
II wojna światowa 1939 - 1945 rok:

TERYTORIA WALCZĄCYCH PAŃSTW

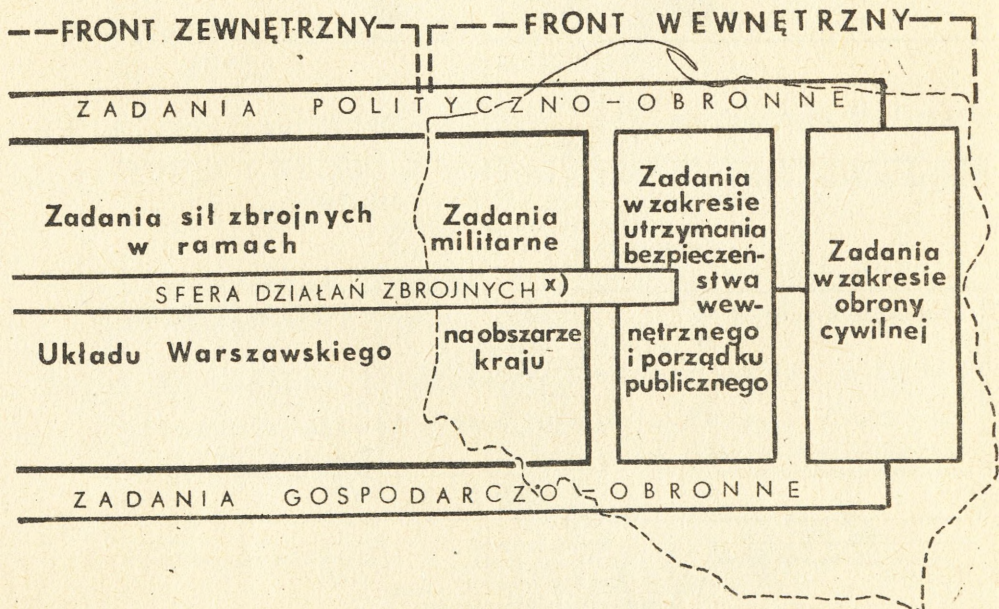
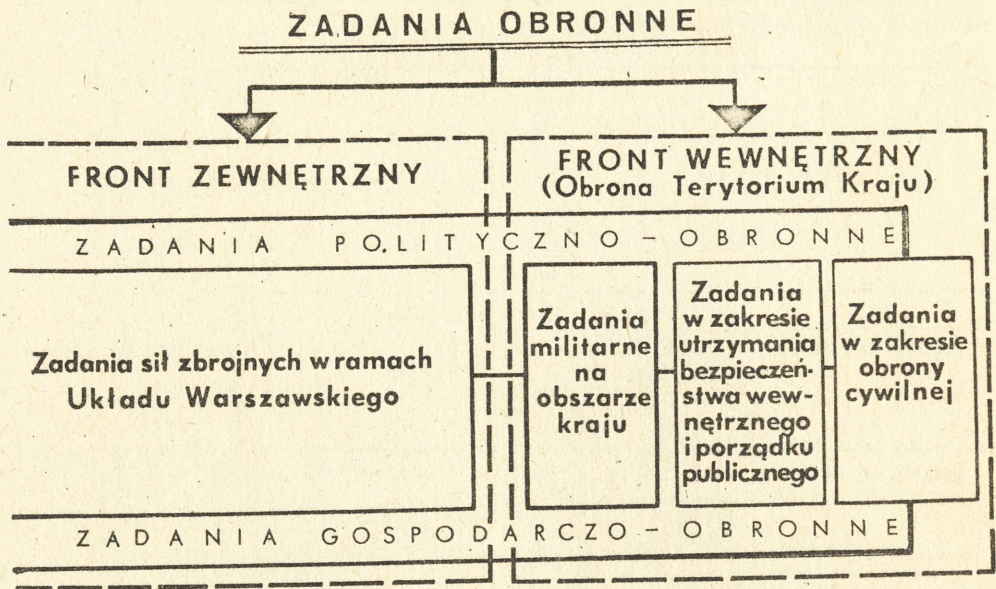

Wojna w erze rakietowo-jądrowej:

TERYTORIA WALCZĄCYCH PAŃSTW

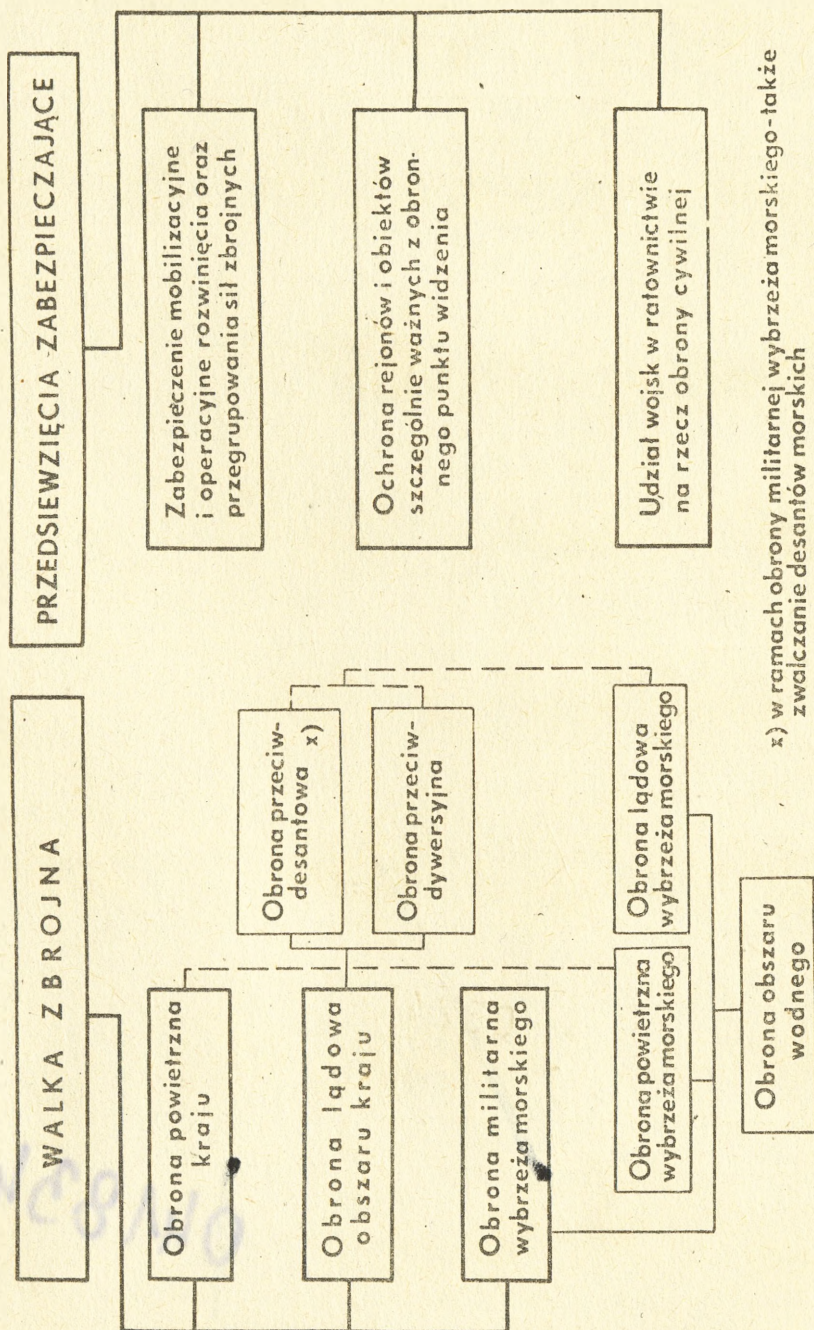

Za B. CHOCHA: „Obrona terytorium kraju”. Wyd. MON 1974.

x) Pozostałe zadania, a także niektóre zadania militarne są związane z zabezpieczeniem działań zbrojnych oraz zapobieganiem i likwidacją skutków tych działań.

ZADANIA OBRONY MILITARNEJ OBSZARU KRAJU

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Archiwum Usytuacji Zdolności Specjalnych

Nr ew

041834